

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра журналістики та українознавства

07-08-92М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Соціологія медіа»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Журналістика»
спеціальності 061 «Журналістика»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 6
від 20 лютого 2025 року

Рівне – 2025

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «**Соціологія медіа**» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Дзюба М. М. – Рівне : НУВГП, 2025. – 20 с.

Укладач: Дзюба М. М. кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства.

Відповідальний за випуск: Малевич Л. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства.

Керівник групи
забезпечення

Супрун В. М.

© М. М. Дзюба, 2025

© НУВГП, 2025

Передмова

Мета вивчення дисципліни «Соціологія медіа» – освоєння комплексу теоретичних і практичних знань з основ соціології і вироблення вмінь та навичок застосування їх у журналістиці.

Основні завдання:

а) формувати у студентів розуміння базових понять навчальної дисципліни «Соціологія медіа»;

б) удосконалювати вміння студентів співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасних медіа;

в) формувати навички проводити соціологічні дослідження, робити соціологічні підрахунки, проводити соціологічні опитування та дослідження за допомогою соціологічних методів, писати журналістські матеріали на основі соціологічних результатів;

г) виробити вміння визначати суспільно-важливі теми для соціологічних досліджень і їх подальшого використання в журналістській діяльності.

У процесі викладання курсу передбачено формування таких **компетентностей**:

а) загальних:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

- здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями;

б) спеціальних:

- здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності;

- здатність організовувати, планувати та реалізовувати журналістськознавче дослідження відповідно до його об'єкта і предмета, мети та завдань.

програмних результатів навчання:

- застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення

інформаційної акції;

- використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних завдань;

- передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціокомунікаційних наук.

**Розподіл годин практичних занять
для денної та заочної форми навчання**

Змістова тема	Кількість годин, денна форма	Кількість годин, заочна форма
Змістовий модуль 1 Теоретичні основи курсу «соціологія медіа»		
Т.1 Соціологія як наука	2 год.	-
Т.2 Загальні соціологічні теорії	2 год.	-
Т.3 Соціологія громадської думки і журналістика	2 год.	-
Т.4 Соціологія суб'єктів суспільного життя в масовій комунікації	2 год.	-
Змістовий модуль 2 Методологія і методика соціологічного дослідження та їхнє застосування в журналістиці		
Т.5. Соціологічні методи збору інформації	2 год.	-
Т.6 Конкретне соціологічне дослідження	2 год.	2 год.
Т.7 Соціологічні дослідження аудиторії масмедіа	2 год.	2 год.
Разом	14 год.	4 год.

Теми практичних занять

Змістовий модуль 1. ЛОГІКА ЯК НАУКА, ЇЇ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ КОМУНІКАЦІЇ

Тема 1. Соціологія як наука

План

1. Соціологія як наука про соціальні спільноти.
2. Соціальні інститути як поняття соціології.
3. Структура соціологічного знання.
4. Місце соціології в системі наук.
5. Функції соціології та її роль у журналістиці.
6. Предмет, мета й основні завдання курсу «Соціологія медіа».

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Що означає термін *соціологія*? Розгляньте основні аспекти соціології як науки (зокрема її предмет, методи дослідження, основні поняття та теорії).
2. Назвіть сучасні соціальні спільноти. Чи є характер спільнот незмінним і чому?
3. Наведіть приклади сучасних соціальних інститутів.
4. Розкажіть про структуру соціологічного знання. У чому відмінність між теоретичною, спеціальною та емпіричною соціологією?
5. Які галузі соціології ви знаєте? Коротко схарактеризуйте їх.
6. Проаналізуйте роль соціології в сучасному суспільстві та з'ясуйте, як вона взаємодіє з іншими науками.
7. Назвіть основні функції, які виконує соціологія.
8. Підкресліть важливість соціологічного підходу до розуміння соціальних явищ та визначте його практичне застосування у різних сферах життя.
9. Окресліть спільне і відмінне у соціології і журналістиці.

10. Дослідіть роль соціології у контексті соціальних комунікацій (Як соціологія взаємодіє з журналістикою і як це впливає на якість медійних матеріалів? Чи може використання даних соціології покращити об'єктивність та достовірність журналістських матеріалів? Відповідь обґрунтуйте).
11. Що є предметом навчальної дисципліни «Соціологія медіа»?

Література (*Тут і далі вказано номери джерел у списку рекомендованої літератури).

[1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13]

Тема 2. Загальні соціологічні теорії

План

1. Історія становлення і розвитку соціологічної думки.
2. Українська соціологічна думка.
3. Сучасні соціологічні теорії (структурний функціоналізм, феноменологія, етнометодологія, постмодернізм) та їх найвідоміші представники.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Назвіть ключові історичні етапи виникнення соціології. Розкрийте зміст основних етапів становлення цієї науки.
2. Проаналізуйте структуру соціології за Контом, її основні розділи та призначення.
3. Подайте власне трактування основного закону соціології О. Конта – «Любов як принцип, порядок як підстава, прогрес як мета».
4. Опишіть органіцизм та еволюціонізм Г. Спенсера. Назвіть *основні закони еволюції*, що визначають перебіг усіх

- еволюційних процесів, що їх увів Спенсер, і визначте їхній вплив на розвиток соціальних комунікацій.
5. Схарактеризуйте представників німецької формальної соціології та їхні погляди.
 6. У чому полягає суть „розуміючої соціології” М. Вебера?
 7. Які основні ідеї соціологізму Е. Дюркгайма?
 8. Охарактеризуйте теорію „циркуляції еліт” В. Парето. Дослідіть роль наукового внеску В.Парето на розвиток соціальних комунікацій.
 9. Назвіть основних представників української соціологічної думки. Дослідіть їхній внесок у соціологію як науку.
 10. Проаналізуйте вплив основних сучасних соціологічних теорій на розуміння комунікаційних процесів. Як соціологічні концепції допомагають розуміти соціальні явища, які розглядаються в журналістських матеріалах?

Література

[1,2 , 4, 6, 8, 9,10,11,13]

Тема 3. Соціологія громадської думки і журналістика

План

1. Громадська думка як соціальний інститут і одна із спеціальних соціологічних теорій.
2. Об'єкт і суб'єкт громадської думки.
3. Характеристики та соціальні функції громадської думки.
4. Вплив та маніпулювання громадською думкою.
5. Природа взаємозв'язків масмедіа і громадської думки.
6. Журналіст як дослідник і виразник громадської думки.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Розмежуйте поняття «громадська думка» як соціальний інститут і як одна із спеціальних соціологічних теорій.
2. Назвіть об'єкт і суб'єкт громадської думки.
3. Схарактеризуйте соціальні функції громадської думки.

4. У чому суть маніпулятивної стратегії масмедіа? Доведіть актуальність проблеми маніпуляцій з соціологічними даними в журналістських матеріалах.
5. У чому виявляється вплив громадської думки на масмедіа?
6. Схарактеризуйте сучасні інноваційні тенденції у дослідженні громадської свідомості (використання великих даних, аналітика соціальних мереж тощо). Яка їхня роль у журналістській діяльності?
7. Складіть перелік журналістських матеріалів (статті, репортажі, програми тощо), де передбачаєте можливість виявлення маніпуляцій з соціологічними даними.
8. Розробіть методологію для аналізу відібраних матеріалів, включаючи критерії оцінки достовірності інформації та способи виявлення маніпуляцій. Використовуючи об'єктивні критерії, проаналізуйте вибрані матеріали щодо можливих маніпуляцій з соціологічними даними.
9. Проаналізуйте можливі мотивації застосування маніпуляцій та їхній вплив на сприйняття читачами/ глядачами соціологічної інформації.
10. Запропонуйте стратегії для попередження маніпуляцій з соціологічними даними у журналістських матеріалах. Сформулюйте рекомендації для медійних працівників щодо етичного використання соціологічних даних у своїх матеріалах.
11. Підготуйте звіт, у якому висвітлите результати дослідження та надайте висновки щодо необхідності уважного ставлення до соціологічної інформації у журналістиці.

Література

[1,2, 3,4, 6,7,8, 10, 13]

Тема 4. Соціологія суб'єктів суспільного життя в масовій комунікації

План

1. Соціологія особистості, її ключові поняття, категорії.
2. Сім'я в системі категорій соціологічного дослідження.
3. Основні поняття і категорії соціології молоді.
4. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот.
5. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення поняття «соціологія особистості».
2. Схарактеризуйте особистість як об'єкт і суб'єкт соціальних відносин.
3. Окресліть основну проблематику, що перебуває в руслі досліджень соціологічної теорії особистості.
4. Розкажіть про теорії ролей в соціологічній теорії особистості і її вплив на роботу журналістів.
5. Схарактеризуйте соціологічні концепції особистості і їх зв'язок із журналістикою.
6. Розкажіть про дослідження основних механізмів взаємодії особистості і суспільства і їх вплив на соціальні комунікації.
7. *Окресліть об'єкт і предмет соціології сім'ї.*
8. Схарактеризуйте поняття й категорії, що відображають основні аспекти функціонування сімейної групи.
9. Які тенденції розвитку сучасної сім'ї нині поширені і яке місце вони займають у журналістських текстах?
10. Окресліть основні поняття і категорії соціології молоді.
11. Які є методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот? Як їх застосовують у медіа?
12. Схарактеризуйте етнонаціональні процеси в сучасній Україні та специфіку їхнього висвітлення в медіа.

Література
[1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11,12, 13]

Змістовий модуль 2

МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИКА СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В ЖУРНАЛІСТИЦІ

Тема 5. Соціологічні методи збору інформації

План

1. Спостереження як метод збору соціологічної інформації.
2. Експеримент у соціології.
3. Метод опитування та його різновиди.
4. Кабінетне дослідження. Аналіз документів.
5. Вплив соціологічних методів збору інформації на журналістську методикау.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. За яких умов доречно використовувати спостереження як метод збору соціологічної інформації?
2. Які є види спостережень?
3. Яких помилок найчастіше допускають при спостереженні і як їх можна уникнути?
4. Схарактеризуйте експеримент як метод у соціології.
5. У чому полягає специфіка опитування як методу збирання первинної соціологічної інформації? Які є його різновиди?
6. Схарактеризуйте вимоги до побудови анкети.
7. За яких умов застосовують у соціології експертне опитування?
8. Що таке соціометричне опитування?
9. Що таке кабінетне дослідження?

10. Які, на Вашу думку, питання можна розв'язати за допомогою аналізу документів?
11. Які чинники варто враховувати при виборі конкретного методу збору інформації залежно від об'єкта дослідження?
12. Як доречно комбінувати різні методи збору інформації для отримання повнішої картини соціальних явищ?
13. Як розпізнати та уникнути спотворень під час використання різних соціологічних методів збору інформації?
14. Сформулюйте соціологічну тему, яку ви хочете дослідити за допомогою методів збору інформації. Оберіть та обґрунтуйте основні соціологічні методи збору інформації, які вибудете використовувати у вашому дослідженні. Розробіть детальний план дослідження, включаючи обрані методи, їхню послідовність та зазначте критерії вибору вибіркової групи.
15. Створіть інструментарій для збору інформації (опитувальники, сценарії інтерв'ю, спостереження тощо) та обґрунтуйте його ефективність для вирішення поставленого дослідницького питання.
16. Проведіть збір інформації, забезпечуючи дотримання етичних норм та анонімності учасників дослідження.
17. Здійсніть аналіз та інтерпретацію отриманих результатів кожним з обраних методів, визначте їхні переваги та обмеження. Порівняйте ефективність обраних методів та визначте найбільш вдалий для вашого дослідження. На основі отриманих даних напишіть новину або репортаж.
18. Напишіть звіт про дослідження, який передбачає вступ, методологію, результати та висновки.

Література

[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19]

Тема 6. Конкретне соціологічне дослідження

План

1. Види та типи соціологічних досліджень.
2. Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи.
3. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розроблення.
4. Організаційно-методичний розділ програми соціологічного дослідження.
5. Розрахунок і обґрунтування вибірки.
6. Самостійна організація та проведення соціального дослідження у журналістській практиці.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Що таке конкретне соціологічне дослідження? Яке значення мають такі дослідження в сучасному суспільстві загалом і журналістиці зокрема?
2. Як визначити конкретну тему для соціологічного дослідження з урахуванням актуальних соціальних проблем?
1. 3.Що варто обов'язково врахувати при визначенні об'єкта та предмета соціологічного дослідження?
3. Які критерії варто враховувати, обираючи методи збору інформації для конкретного соціологічного дослідження?
2. 5.Схарактеризуйте етапи процесу планування та дизайну конкретного соціологічного дослідження.
7. Визначте тему для конкретного соціологічного дослідження, яка вам видається актуальною та цікавою (наприклад, проблеми людей з особливими потребами, гендерні ролі і ставлення до них сучасного соціуму тощо). Сформулюйте конкретне дослідницьке питання, яке ви хочете розв'язати у майбутньому дослідженні.
8. Розробіть та обґрунтуйте методологію майбутнього конкретного соціологічного дослідження , враховуючи

- вибір методу (опитування, спостереження, аналіз вмісту тощо), визначте вибірку групу.
9. Створіть анкету, опитувальник чи інший інструментарій для збору даних для вашого майбутнього дослідження.
 10. Проведіть пілотне дослідження або тестування з обраним інструментарієм для оцінки його ефективності та необхідних корекцій.
 11. Організуйте процес збору даних, забезпечуючи дотримання етичних стандартів та анонімності учасників.
 12. Проаналізуйте зібрані дані, зробіть висновки та рекомендації на основі результатів дослідження. На основі отриманих даних напишіть новину або репортаж.
 13. Напишіть звіт про дослідження (вступ, методологія, результати та висновки) і підготуйте виступ для презентації результатів.

Література

[1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19]

Тема7. Соціологічні дослідження аудиторії масмедіа

План

1. Дослідження медіаспоживання: сегментація аудиторії.
2. Робота з аудиторією.
3. Застосування досліджень аудиторії як інструменту для розвитку медіа.
4. Проведення опитування в соціальних мережах та тематичних групах власними силами.
5. Правила подання аудиторії результатів соціологічних досліджень.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Як вивчення соціальних груп і структур може допомогти журналістам розуміти аудиторію та її потреби?
2. Розкажіть про принципи сегментації аудиторії при дослідженні медіаспоживання.
3. Розкажіть про досліджень аудиторії як інструменту для розвитку медіа.
4. Які основні шляхи проведення опитування в соціальних мережах та тематичних групах власними силами?
5. Назвіть правила подання аудиторії результатів соціологічних досліджень.
6. Опишіть можливості інструмента Google Analytics при використанні його з метою розгорнутої характеристики аудиторії свого сайту.
7. У яких інтернет-сервісах зручно створювати анкети для самостійного дослідження аудиторії медіавидання?

Література

[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13,15, 16, 17, 18, 19]

Орієнтовна тематика рефератів

1. Основні принципи соціології та їх застосування в журналістиці
2. Соціологічні підходи для аналізу масмедіа та їхнього впливу на суспільство
3. Громадська думка як об'єкт дослідження в журналістській діяльності
4. Шляхи виявлення та уникнення маніпуляцій з соціологічними даними у журналістських матеріалах
5. Культурна соціологія для розуміння журналістських явищ і тенденцій

6. Соціологічні концепції і їхній вплив на етичні аспекти журналістської практики
7. Соціологічні ідеї та їх сприяння розумінню соціальних викликів, з якими стикаються журналісти в сучасному світі
8. Поняття «громадянський журналіста» в соціологічному контексті: особливості визначення і вивчення
9. Соціальні нерівності та проблеми: розв'язання через точки перетину соціології і журналістики
10. Соціологічні підходи для розуміння і висвітлення глобальних соціокультурних та політичних подій у журналістиці
11. Основні соціологічні концепції для визначення співвідношення між суспільством та масмедіа
12. Вплив на формування громадської думки через засоби масової інформації: виклики і розв'язання
13. Взаємодія між соціальними рухами та журналістикою в сучасному суспільстві
14. Соціальні виклики і тенденції та їх вплив на сучасну журналістику
15. Вплив соціальних мереж на процеси комунікації і журналістської практики
16. Новітні технології: вплив на розвиток сучасної журналістики та соціології
17. Використання соціальних досліджень у журналістських матеріалах: ризики і переваги
18. Шляхи покращення взаємодії між соціологією та журналістикою

Зразки тестових запитання з навчальної дисципліни

I рівень

1. Помилковим є твердження

- А. Термін «соціологія» є похідним від двох слів: латинського *societas* – суспільство та грецького *logos* – вчення.
- Б. Нині немає єдиної, істинної та всеохоплюючої теорії суспільства і його розвитку.
- В. Ситуацію сьогодення визначає теоретичний плюралізм, тобто право на існування різних дослідницьких напрямів, бо життя є багатограним і складним, а тому спроби описати та зрозуміти його є такими ж різноманітними і несхожими.
- Г. Усі дослідники сходяться на розумінні соціології як науки про соціальні спільноти, з яких складається суспільство.
- Д. Теоретичним рівнем сучасної соціології в Україні і світі є марксизм.

2. Реальні соціальні механізми взаємовпливу і взаємозалежності особистості та суспільства, створює соціальні технології, що сприяють поєднанню об'єктивних і суб'єктивних, суспільних та індивідуальних чинників розвитку особистості вивчає

- А. Соціологія управління
- Б. Соціологія особистості
- В. Соціологія молоді
- Г. Соціологія сім'ї
- Д. Соціологія громадської думки

3. Соціологія на всіх своїх рівнях і в усіх своїх складових компонентах забезпечує прирощення нового знання про різні сфери соціального життя, розкриває перспективи соціального розвитку, виявляє у суспільстві те, що вимагає радикальних перетворень і змін тощо. У цьому полягає

- А. Теоретико-пізнавальна функція

- Б. Описово-інформаційна функція
- В. Функція соціального планування
- Г. Прогностична функція
- Д. Естетична функція

4. У журналістики із соціологією як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях НЕ є точкою зіткнення

- А. Теоретична соціологія всебічно впливає на учення про друк та є його науковим підґрунтям
- Б. Соціологія друку виступає як одна зі спеціальних соціологічних теорій
- В. Сама журналістська діяльність стає об'єктом дослідження соціологів
- Г. Газета, радіо, телебачення можуть виконувати роль інструмента у соціологічному дослідженні
- Д. Основний адресат для соціологів — інститути влади і управління, для журналістів — це масова аудиторія

II рівень

- 6. Соціальні інститути –
 - А. Це сталі форми організації спільної діяльності людей, що склалися історично; завдяки їм відбувається функціонування спільнот і всього суспільного організму, здійснюється соціалізація індивідів, тобто їх входження у життя суспільства і виконання ними певних соціальних функцій і ролей.
 - Б. Це механізми самоорганізації спільного життя людей.
 - В. Це сукупність наукових тверджень, ідей, гіпотез, концептуальних підходів, напрямів, течій, „напрацьованих” класиками соціологічного знання та сучасними вченими для осмислення соціокультурної реальності у певному часово-просторовому континуумі.
 - Г. Це сукупність взаємопов'язаних уявлень, понять, підходів, теорій, об'єднаних в єдину ієрархічно організовану й узагальнену систему пояснення соціальної реальності.
 - Д. Це проміжна ланка знання між теоретичною та емпіричною соціологією.

7. Суттєвим складником контівської соціології є розробка методів дослідження суспільства. Серед них Конт виділив такі методи:

- А. Спостереження
- Б. Експеримент
- В. Порівняльний
- Г. Історичний
- Д. Контент-аналіз

Рекомендована література

Основна література

1. Лубкович І. Соціологія і журналістика. Львів : «ПАІС», 2013.
2. Перегуда Є. В. Соціологія : навчальний посібник П26. К. : КНУБА, 2012.
3. Опитування громадської думки : посібник для журналістів / упорядник І. Бекешкіна. К. : Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», 2020.
4. Giddens A. Socjologia. Wydawnictwo Naukowe PWN : Warszawa, 2022.

Додаткова література

5. Богдан О. Про соціологію та соціальні дослідження. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених К. : Дух і Літера, 2015. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7700>
6. Соціологія : навчальний посібник / Горпинич О. В., Клименко О. Ю., Москаленко Л. М., Труш М. С., Ягченко В. Ф. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
7. Кодекс етики українського журналіста. URL: <http://www.cje.org.ua/ua/code>
8. Козирев М. П. Соціологія : підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с.
9. Костенко Н. В., Иванов В. Ф. Досвід контент-аналізу: моделі та практики : монографія. К. : Центр вільної преси, 2003. 200 с.
10. Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковенко Ю. І. Методологія і технології соціологічних досліджень. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій : підручник. 4-те вид. К. : Каравела, 2018.

11. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 496 с.
12. Мудра І. Веб-аналітика як важлива складова успішного функціонування ЗМІ в Інтернеті. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Журналістські науки.* 2018. № 896. С. 117–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpjn_2018_896_18)
13. Посібник з верифікації. Редактор Крейг Сільверман, Інститут Пойнтера. Виданий Європейським центром журналістики (ЕІС) у рамках ініціативи «Журналістика надзвичайних ситуацій». URL: <http://emergencyjournalism.net>.
https://verificationhandbook.com/book_ua/

Інтернет-ресурси

14. Державна служба статистики. URL: <https://stat.gov.ua/uk>
15. Міністерство молоді і спорту України. Соціологічні дослідження. URL: <https://mms.gov.ua/molodizhna-politika/baza-doslidzhen/sociologichni-doslidzhennya>
16. Національний банк соціологічних даних «Київський архів». URL: <https://ukraine.survey-archive.com/>
17. Барометр довіри Edelman .URL: <https://www.edelman.com/trustbarometer>
18. Динаміка зміни рівні довіри у світі за останні 20 років, дослідження Edelman. URL: <https://www.edelman.com/20yearsoftrust>
19. Споживання медіа в Україні, Internews в Україні. URL: <https://internews.in.ua/uk/our-works/media-consumption-survey-uk/>